

Forfatter: Palladius, Peder

Titel: Peder Palladius' Danske Skrifter

Citation: Palladius, Peder: "Peder Palladius' Danske Skrifter", i Palladius, Peder: *Peder Palladius' Danske Skrifter*, udg. af Lis Jacobsen , H.H. Thiele, 1911-1926, s. 313. Onlineudgave fra Arkiv for Dansk Litteratur: <https://tekster.kb.dk/text/adl-texts-palladius02val-shoot-idm139771558866048.pdf> (tilgået 19. april 2024)

Anvendt udgave: Peder Palladius' Danske Skrifter

Til Prosterne in Synodo Roschildensi.

EFterdi kære fratres/ at det er nu/ ti aar siden/ ieg paa mit embedtz vegne/ visiterede alle sogne Kircker/ her vdi Sielandtz stich/ oc haffuer icke siden verit mig mueligt/ at fare saa igennem Sieland/ Sogen fra sogen/ som ieg gjorde den tid/ mere aff Guds blote oc bare naade oc miskund/ vdi trehundrede oc halffemtesinds tiffue sogne Kircker/ end effter min styrcke oc krafft/ Oc effterdi at det hør eders embede til/ effter Ordinantzen/ at visitere hvert aar/ en gang i det minste/ alle sogne Kircker/ som ere vnder eders Prousti/ Sender ieg eder paa denne tid/ denne Tractat/ om de smaa stycker/ som eder icke || bør at forglemme vdi eders visitatz/ oc det paa Danske/ at sette saa enfoldige fram faar en Christen almu/ til Guds ords forfremmelse/ ind til ieg kand met Guds hielp offueruinde denne min skrøbelighed oc siugdom/ at ieg kand offuersee min visitatz bog igen/ oc saa forskicke den til eder/ forhobendis til gaffns oc til Guds ære/ Beder ieg der for oc formaner eder/ at komme eders prouste naffn ihu/ oc grandgiffuelige vare paa eders embede oc beffalning/ som mact ligger paa/ besynderlige met den aarlige visitatz.

Pet: Pall:

315

En Tractat/ om de stycker/ huor met

Gudz ord kand forfremmis oc ved mact holdis.

Om Kircken.

Kircken som er Gudz huss skal vere met hele Vinduer/ oc vnder tør tag/ vel bygt/ prydet oc feyt/ oc end om Sommercn mayet/ at Folck kunde met lyst der inde høre Guds salige Ord.

Om Predicke stolen.

Predicke stolen skal vere høyt opbygd ved den Syndre side offuer Almuen/ at Gudz ord kand klarlige Predickis faar alle/ oc lydelige hør is aff alle.

Om Alterid. ||

Alterid som er Gudz bord/ skal vere mit paa gulffuid heller i den østre ende/ een for alle/ vel prydet met malning/ Kleder/ oc met thu Liuss/ naar der berettis nogen/ oc icke ellers.

Om Funten

Fvnten skal vere vdi den vestre ende/ altid taam oc ren/ indtil nogen skal døbis/ at Degnen da ber tho spander rent Vand der vdi/ oc end noget varmt om Vinteren.

Om Stole

Stolene skulle vel byggis oc pyntis paa begge sider/ Mendene paa den Syndre/ oc Quinderne paa den nørre side/ oc om Sommeren skulle de mays oc strøs met Vrter oc gress ||

Om Kieregaarden

Kieregaarden skal slaas om Sommeren oc holdis ren for Fæ/ øg/ Suin/ etc. Besynderlige hoss Kirckeladen/ For Kieregaarden er de Christnis søffnehuss til domme dag/

316

Om Wryd

Al wryd skal bort tagis aff Kircken oc Kieregaarden/ huad der haffuer hørd til den wgudelige Paffue messe oc løgenactige Skiersilds pine.

Om Sogne Presten

Sogne Presten skal leffue vdi ecteskab/ heller ellers renliffuit/ foruden berøctet Tiønd/ god oc dydelig til omgengelse/ flittig vdi sit embede/ || vden straff/ andre til it gaat exempel oc efftersiun.

Om Prestegaarden

Prestegaarden skal ved heffd oc mact holdis aff Sognepresten paa Landsbyen met prestegaards Aul oc aff Kirckeuerier vdi Kiøbstederne vnder en tilbørlig straff/ oc det for deris effter kommere.

Om Tienden

Tienden skal ydes retferdelige/ aff Korn oc Quig/ til gode rede/ vnder Guds oc Kongens straff/ vdaff Slotzherrer/ Kiøbstedmend/ Bønder/ Drengel/ etc.

Om Offer. ||

Tre høytiders offer/ oc der foruden heders offer/ som naar Børn døbis/ Brude vies/ oc Quinder gaa i Kircke/ dog vden Liuss oc vidvand/ Thi hun hør Gud til met sin Liffsens fruct/ oc icke Dieffuelen/ om hun er ellers en Christen Quinde/

Om Sogne Degnen/

Sognedegnen/ vere sig enten Pebling omkring Kiøbstederne/ som skal tilskickis aff Scholemesteren heller oc ellers en Degen langt fra Kiøbstederne/ skal lære vngdomen deris børne lerdome/ Item ringe/ siunge etc. Oc de skulle samtyckis aff Sognepresten oc sognemendene oc offuerhøris aff prousten/

317

Om Degne Bolig

Degne Bolig skal vere hoss Kircken || at Degnen kunde nyde Kirckeorden for redelig vdgifft/ met al seduanlige redsel/ Korn oc andet etc.

Om Hellige dage

Alle Søndage oc Christi høytidelige dage effter Ordinantzens lydelse oc effter vor Credo/ skal mand holde hellige icke aleniste/ vnder try marcks brøde/ huer aff sit Herskab/ men vnder Guds store heffn oc straff/ effter det tredie Budord etc.

Om Bede dagen.

Den bør to at være enten om onsdagen eller om fredagen i huer vge/ oc det i Købstederne/ Oc vndertiden i Lands Kirckerne om Søndagene effter predicken eller Messen/ oc en tid om Aarit met fattige Folckis almisse i steden for den wgudelige forsbørd. som pleyer at ske gerne i den vge effter diuitis et Lazari. ||

Om Taffler.

De skulle vere tho i det mindste/ den ene Kirckens den anden fattige Folckis/ huer Søndag oc huer hellig dag/ at ombæris aff Kirckeuerier oc Diaconer/ besynderlige i Kiøbstederne/ oc i store Sogner paa lands Byerne/ Kircken oc de fattige til gode oc til hielp oc trøst.

Om Blaacke

De skulle ocsaa vere tho/ i huer Kircke/ den ene Kirckens/ op ved alterid/ den anden fattige folckis/ ved Kircke dørren/ huer met tho Laase/ faar sig/ til Kirckens oc fattige Folckis pendinge.

Om Husarme.

De skulle hielpis i huer By aff dem som ere effnende met Mad/ || dricke/ Klæder oc anden hielp/ oc at de gerne stede 318 dem til at bo vdi deris Gadehuss/ paa det at de skulle tage dem ind igen i de euige Boliger/ naar deris gode gerninger beuise deris Tro til Jesum Christum.

Om Testamente.

Hver/ som Gud haffuer vnt och giffuit noget om henderne/ bør vdi sin siste tid om hand vil ellers tencke sig ret om/ at giffue noget vdi sit Testamente til Kircken/ Sogne presten Degnen oc fattige folck i sognen/ som aff Arelds tid haffuer værít skicket til en bekendelse oc tacksigelse/ for dette framdragit leffnit her i Verden.

Om Børne Lerdom.

Gode Christne skulle lade deris Børn drenge oc piger flittelige lære || deris Børne Lerdom/ met det allerførste

som de kunde noget tale/ ath de kunde vennis til Gudfryctighed/ strax fra deris Barndom/ oc icke til skalched oc wdygd/ det skal tilige Krøge. etc.

Om Scholer.

Skulle de oc saa lade deris drenge Børn/ met det første komme vd til neste Købsted til Schole en tid lang/ at forfare om de ere der til kaldede aff Gud.

Om Bøger.

Kirckeuerier skulle købe de Bøger til Kirckens behoff/ som Ordinantzen indholder/ oc lade saa Kircke tienerne bruge dem vdi deris tid.

Om Band.

Sogne Presten skal tho gonger om Aarit/ forkynde alle wlydige i bande/ det er vnder Dieffuelsens || vold til deris Legoms forderffuelse/ oc siden saa tit som behoff gøris/ oc afløse dem i Kircken/ som sig ville rette oc bedre.

319

Om Ecteskabs Sager.

De skulle dømmis vdi Roschyld/ nogle visse bestemte tider om Aarit/ som Sogne Presten kand giffue tilkiende aff Predicke stolen/ imod huer tid/ oc siden for alle dem/ som hans gode raad haffue behoff vdi Ecteskabs sager.

Om Hore Sager.

Ingen skulle lides vdi nogen By eller Sogen som føre it skendeligt leffnit met Horeri/ skørleffnit eller Boleri/ men de skulle straffis oc fordriffuis/ fra en sted oc til en anden/ ind til saa lenge/ at de skamme sig/ Item rette oc bedre sig.

Om Samkom.

Udi al Samkom oc glædsckab/ skal mand vocte oc vare sig for Suæren/ Banden oc bagtalen/ for offuerflødige dryck/ wsamdirectighed/ hug oc slag/ vndsigelse oc skendts ord/ Thi dette altsammen hør Dieffuelsens Børn til/ oc icke Guds børn. ||

Om Sogne steffne.

Sogne steffne/ skal offte besøges/ som it Raadhus eller Capittelshuss/ saa vel som Gade steffne/ at alle ting fkunde der settis til rette/ som behoff gøris.

Om Brøllupe.

Her skal mand ramme maade met/ at det bliffuer icke for megit eller formange dage ey helder met stor Offuerflødighed/ effterdi at den hugge Tønde er afflagd/ oc Brøllups Folckit maa icke helder æde och dricke i Kircccken eller gøre it Danssehuss aff Kircken Thi det hør oc Dieffuelsens børn til oc skeer til Guds store bespaattelse.

320

Om Brød oc Vin.

Brød oc Vin skulle altid holdis til rede/ oc at Vinen er icke sur/ paa det at Almuen skal icke faa vederstyggelighed til det Høyuerdige Sacrament.

Om Calente.

Sogne Prester oc sogne Degne skulle || komme tilsammen/ tho gonge om Aarit/ i det mindste oc handle met huer andre om Lærdomen/ Leffnit/ Ceremonier oc om alle andre ting/ som religionen er anrørendis.

Om Prousten.

Prousten som er Superintendentens methielpere/ skal een tid om aarit i det mindste besøge alle Kircker i sit Prousti/ effter Ordinansens lydelse oc rette sig effter Ordinansen oc Prouste Bogen/ som hannem metgiffuit er.

Om Superintendenten/

Svperintendens/ skal sielff saa offte som mueligt er/ ocsaa visitere oc besøge alle Kircker oc kirckens Personer/ at forfare/ om alle disse smaa stycker/ oc siden om de store met/ ved mact holdis/ Gud giffue til gaffns oc til Guds ære/ Ved vor Herre Jesum Christum Amen. ||

321

Hæc fratres sunt parua sine quibus magna constare non possunt in religione/ Igitur tametsi oportet potissimum ac precipue illa magna facere et curare/ tamen interim hæc parua non sunt omittenda/ hoc est doctrinam vitam/ mores et conuersionem singulorum ante omnia perquirere/ examinare et corrigere oportet/ Deinde etiam has ceremonias non negligere. etc. Sunt enim tanquam vasa et Corbes seu cophini in quibus religio per Dei gratiam conseruatur. Vos omnes et singuli in Christo Jesu foeliciter valete et hæc boni consulite.

Printed i Kiøbenhaffn Torsdagen
i Pintz Vge Guds Aar M. D.). Liii.